

Emlékirat a magyar zene ügyében. A kolozsvári zeneconservatorium igazgató választmányának megbízásából készítette *Seprődi János*. (A Budapesti Szemle 1906 májusi számából a *Feladatok a magyar zene körül* cz. czikk különnyomata.)

Sok idevágó ismerettel, éles elme nagy munkájával, az ügy szenvedélyes szeretetével írott 50 lapnyi tanulmány. Részleteiben sok az igazság; czélzata pedig — magyar zenetudományi folyóirat alapítása — föltétlenül dicséretre, sőt megvalósításra méltó.

Hanem ez csak egyik oldala az éremnek: a fényes. A másik — szinte csodálatos sötétségben mered arra, a kit a fényesség nem kápráztatott el.

Liszt Ferenczről — az olvasóm természetesen kell találja ezt a nevet egy magyar zenei tárgyú bírálat elején, hiszen Liszt volt legnagyobb művész-zenésünk; nem épen azért, mert magyar apának magyar földön született fia volt, a kit saját állandó vallomása alapján az egész külföld magyarnak tart is; hanem főképen azért, mert — magyar Liszt-monografia híján Göllerich németjéből idézem — magyar jellegű zeneműve 130 van, a mennyit alig irt más zeneköltő, (nem szólok Seprődi *naturálistáiról*, a kik akár mindennap kiráznak az ingújjukból egy tuczatnyi, csakhogy népművészeti színvonalú, apróságot)... Tehát: Liszt Ferenczről mindenki tudja, — vagy legalább tudja meg! — hogy a mi zenénket világhírre emelő *magyar rapszódiait* már elkezdte írni, mikor 1840-ben futólag megismerkedik Wagner Rikárdal; tehát előbb volt jó magyar, mintsem wagnerista; sőt Wagnerrel csak 1847 óta lépett közelebbi baráti viszonyba. Igaz, hogy lángelméje korán felfogta Wagner óriási nagyságát, az is igaz, hogy Liszt ezóta hirdette is barátja lángelműségét, nálunk csak úgy, mint mindenütt másutt; de Wagner csak 16 év után, 1863 nyarán jött le Pestre, műveit megismertetni és mint karnagy igazgatni — s Liszt ekkor nem jött vele; csak 12 év múltán, 1875 tavaszán jöttek el együtt. Lisztet semmiképen sem érheti az a vád, hogy Wagnert nálunk a zene-pedagogia és a művészet uralkodó csillagzatává tette volna, még pedig a magyar zene rovására.

E vád képtelenségét szembeötlővé teszi az is, hogy Wagner irányát az egyetlen Mihalovich kivételével, magyar zeneszerző egyáltalán nem követte. A közönség is sokára ismerte és szerette meg Wagnert, hiszen ő ugyyszólván csak nagy operaházba való műveket alkotott, ezeket Liszt életében magyar földön csakis Budapesten adták elő, még pedig jó későn; első a *Lohengrin* volt (1866-ban; 18 évvel a mű elkészülte után), azután jött a *Tannhäuser* (1871-ben; a mű 26 éves volt), majd *A bolygó hollandi* (1873-ban, 32 éves darab) a *Rienzi* (1874-ben: 34 éves), végre *A nürnbergi mesterdalnokok* (1883-ban, 16 é.) s míg ezek — Liszt halála után 3 évvel készült hivatalos kimutatás szerint — összesen 216 előadást értek el: addig Erkelnek a Wagner-hatástól teljesen mentes művei közül (ugyancsak 1889 őszéig):

Báthory Mária	32	} összesen 418
Hunyadi László	256	
Erzsébet — —	16	
Bánk bán — —	108	
Sarolta — —	6	

és Doppler Ferencztől: Ilka 81, Császár Györgytől: A kunok 106, továbbá Adelburg, Huber Károly, Thern stb. magyar szerzők magyar stílusú dalmű-

vei is mintegy 50 ízben kerültek színre, tehát legalább 650 magyar est áll a 216 Wagner-esttel szemben. Szinpadon kívüli Wagner-hatásról beszélni egyszerűen képtelenség.

Mindez talán hosszadalmas, de megingathatatlan igazság, a melyre itt nagy a szükség. Seprődi ugyanis nem győzi elégszer hangoztatni, hogy minden — és számtalan! — zenei nyomorúságunk egyedüli oka: a Liszt által reánk magyarokra zúdított német Wagner-csapás; ez ellen, és csakis ez ellen írta Seprődi az egész Emlékiratát. Tehát valótlanúságot hirdet és iparkodik folyton bizonyítani; bámulatos észmunkával csoportosítva össze nem illő, az események hullámaiból önkényesen kihalszott adatokat; nagy erőfeszítéssel szélmalomharcot vív.

Meggyőződésem: hogy Seprődinek kezdetben volt meg a Wagner-előítélete; azután kereste hozzá az őt támogatni látszó tüneteket és okoskodásokat. Túl buzgóságában észre sem veszi, hogy lerántja a jóhiszeműségébe vagy a tiszta látásába vetett hitünket, mikor önmagának ellentmond a 12. lapon: „észrevették e nemzetek azt, hogy *nemzeti zenéjük feladása nélkül* értékesíthetik azokat a vívmányokat, melyek a nagy zenereformátor műveiből értékesíthetők“; azaz: francia, olasz stb. Seprődieknek semmi okuk sincs Wagnertől, mert német, irtózni; a 13. lapon is teljes elismeréssel kell adózzon „annak a művészi fejlettségnek, mely Wagner műveinek lényegét teszi“, 10 sorral odább is „Wagner művészi tökéletessége“ nem is németisége, indítja fel. Nem képtelenség-e, kulturális érdekű, hosszú esszét írva, a vádlottak padjára ültetni kulturális vívmányokat, magas művészi fejlettséget, sőt tökéletességet?!

Egyáltalán főbenjáró bűn-e elme- és szív műveltség dolgában a német vagy egyéb idegen hatás? Elképzel-e Seprődi ma olyan állandó színházat, mely kizárólag magyar levegőjű darabokból él? Van-e művelt magyar ember, a kinek könyvtárában (bár magyarra fordítva) idegen nemzetbeli szerzők művei hiányoznak, ideértve az Ó- és Újszövetséget, Luther Kátéját, Calvin Institutióját? Vagy hogy szorosan tárgyunknál maradjunk: a 9. lapon Seprődi azt írja a cseh származású Csermák Antalról, hogy az ő kezében „a tisztán idegen zenei elemek is . . . melyek teljesen hiányoznak a magyar népies zenéből, szentesítést és elfogadást nyernek“; miért ad szabadságot Csermáknak — miért volna tilos éppen Wagnernél keresni és találni olyan „idegen zenei elemeket“, melyek esetleg beillenek a magyar lélek zenei megnyilatkozásába, ezt gazdagítják és tehát szentesítést és polgárjogot nyernek. . . . Úgy látom, hogy Seprődi a maga célzatának ellentmond (23. l.), mikor el kell ismernie, hogy a Liszt- (Wagner-) irányt szolgáló Abrányi-iskola „hivei, még azok is, a kik csak törték a magyar nyelvet . . . mindnyájan jó magyaroknak tartották magukat; sőt . . . a nagy magyar közönség is úgy tekintette őket, mint a magyar szellemnek szinte egyetlen harcosait, a kikre éppen azért hallgatott s a kiknek törekvéseit örömmel támogatta. Nem lehet tehát tagadni, hogy e korban, mikor a magyar szellemnek csupán a zeneművészetben volt szabad nyilatkoznia, ez iskola nemzeti missziót teljesített.“

Ezt az ellentmondást Seprődi, úgy látszik, észrevette, mert rögtön utána teszi, hogy mekkorát tévedett az Abrányi-iskola, nem vévén észre, hogy „Liszt lelke előtt a Wagnerizmus terjesztése lebeg.“ Téved az Emlékirat szerzője: Liszt egyáltalán nem titkolta, hogy mi lebeg lelke előtt; ő épp úgy Chopin-apostol volt, mint a bonni Beethoven-szobor propa-

gálója; zongorára Wagner műveiből csak 16 (kisebb) átírást eszközölt, holott pl. Beethovenből 31, Schubertből kerek 100 transzkripcziója van; ő maga pedig, mint zeneköltő, épp úgy, mint Wagner, körülbelül 1850 óta új hangokat szólaltatott meg, újfajta dallamokat, merész, újszerű összhangokat, a régi, megcsontosodott formátan mellőzésével, új stílusban komponált ugyan, de a mely lényegesen különbözik a Wagner-féle stíltól — amely különbségről egyébiránt Bartalusnak egyik utolsó felolvasása is szólt (ha jól emlékszem a Kisfaludy-Társaság keretében).

Ennyiből, hisszük, kiviláglik Seprődi alaptételeinek tarthatatlansága. Pedig még néhány tuczat súlyos tévedését javíthatnók ki, ha arra való terünk többé-kevésbé lehetne ez általánosabb érdekű lapokon. Úgy látszik, végzete volt Seprődinek az, a mit ugyanő, ugyancsak a Budapesti Közlönyben (a tárgyaltuk Emlékiratot kiegészítő, Káldy Gyuláról szóló, augusztus havi cikkben) Eötvös Károly országgyűlési képviselő beszédéről ír: hogy t. i. a vádolt egyének és intézmények körüli kellő tárgyismeret nélkül, kalandos, szinte groteszk útakon, tehát igazán csodálatos módon jut általánosan helyeselhető végeredményhez. — Szembeötlő valóságokat, egymásból folyó tényezőket leírni: közönséges ésszel is lehet; de, az Emlékirat módjára, nem létező alapra építeni, mellékes dolgokat lényegesekül feltüntetni, össze nem tartozó dolgokat párosítani, sok igazságot nem a maga helyére tenni, az így írott fantasztikus útvesztőknek logikus, puritán építkezés látszatát adni; ehez, ismétlem, nem közönséges elmének nem közönséges fáradsága kellett.

Utóirat. Azt hiszem: tartozom Seprődinek és minden érdeklődőnek azzal a felvilágosítással, hogy Emlékiratát kiegészíti néhány más írat: *A magyar zene tudományos tárgyalása* cz. tudomány-akadémiai értekezés, Ponori Thewrewk Emil műve (1890); magyar zenei bibliografiát (Katonai Magyar Gábor művét stb.) sürgető cikk a jelen sorok írójától (1902 novemberben a *Zenevilág* hetilapban); országos nagy zeneműtárnak a *Zenelap*-ban 1905 tavaszán fölvetett kérdésében Meiszner Imre stb. cikkei és főleg d' Isov Kálmán tanulmánya (ez már a *Zeneközlönyben* tavaly szeptemberben), végül pedig a legérdemesebb Vikár Bélának mintegy tíz éves, önként indított, gazdag és kifogástalan hűségű, mert fonográf hengerekre gyűjtött népdalanyaga, — hogy ne is szóljunk az egész zenei nevelésünk reformját sürgető, százfélé megjelent cikkek sokaságáról.

„Amicus Plato, amicus Aristoteles, sed magis amica veritas.“

Kereszty István.